

ODAP
Dünyayı Okumak İçin...

ODAP MERKEZİ KÜRESEL

BÜLTEN - 222

Türkiye – İngiltere Savaş Uçağı Anlaşması ve Türkiye'nin Hava Gücü

Türkiye-Lübnan Enerji Temasları: Ankara'nın Doğu Akdeniz'deki Diplomatik Açılımı

İsrail'in Ebu Zuhur Hava Üssü Saldırısı ve Türkiye-Suriye Sahasında Değişen Güvenlik Dengeleri

İsrail'de Seçim Süreci ve Arap Siyasi Temsili: Sami Ebu Şehade Örneği

Çin ve Japonya BM Şartı'nın “Düşman Devlet Maddeleri” Üzerinde Neden Hala Bu Kadar Odaklanıyor?

Katar'ın Arabuluculuk Diplomasisi: Al Thani'nin Netanyahu Açıklamaları ve Doha'nın Bölgesel Rolü

Rusya-Ukrayna Savaşı'nda Cephe Dengesi Değişiyor: Lyman Cephesinde Rus Geri Çekilişi ve Ukrayna'nın Karşı Taarruzu

ABD'nin Ortadoğu'daki Askeri Yeniden Konumlanması: Irak'tan Çekilme ve İran Gerilimi

2026 “Almanya'nın Mamdani'si”: Berlin Sandığında Gençler, Temsil ve Yeni Dönem

ODAP
Dünyayı Okumak İçin...

Türkiye – İngiltere Savaş Uçağı Anlaşması ve Türkiye'nin Hava Gücü

Türkiye ve İngiltere arasında 27 Ekim 2025 tarihinde imzalanan ve 20 adet Eurofighter Typhoon savaş uçağının tedarikini öngören anlaşma kapsamında, iki Türk pilotu İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri'ne (RAF) ait Coningsby Üssü'nde eğitimlerine başlamıştır. Söz konusu eğitim programı, 9 aylık uçuş eğitiminin ardından 3 aylık öğretmen pilot eğitimini kapsayacak olup; jetlerin teslimatı 2030'da 6, 2031'de 8 ve 2032'de son 6 uçak olmak üzere aşamalı olarak gerçekleştirilecektir. Türkiye'nin hava filosunu güçlendirme ve modernize etme arayışları, 2021 yılında F-35 5. nesil savaş uçağı programından çıkarılmasıyla birlikte stratejik bir zorunluluk hâline gelmiştir. Coğrafyasında caydırıcı bir hava gücünü sürdürmeyi hedefleyen Ankara'nın aktif vurucu gücünü halihazırda 200'den fazla uçakla F-16 filosu oluşturmaktadır. Yaşanan operasyonel boşluğu doldurmak için atılan kısa vadeli adımların başında, Cumhurbaşkanı Erdoğan ile ABD Başkanı Trump arasında devam eden F-16 modernizasyon kiti görüşmeleri ve Katar'dan

20 adet ikinci el Eurofighter alınması ihtimali gelmektedir. Orta ve uzun vadeli stratejiler kapsamında ise Türkiye, İngiltere ile mutabık kalınan 20 adet yeni nesil Eurofighter Typhoon Tranche 4 alımıyla donanımını geliştirmeyi planlamaktadır. Ayrıca Millî Savunma Bakanlığı (MSB) tarafından yapılan son açıklamaya göre, Birleşik Krallık'tan 12 adet C-130J askerî nakliye uçağının tedarikine ilişkin anlaşma imzalanmış olup, bakım faaliyetleri tamamlanan ilk iki uçağın aralık ayında Türkiye'ye ulaşması planlanmaktadır. Gelişmiş mühimmat, lojistik destek ve eğitim paketlerini de içeren bu hamlelere ek olarak insansız sistemler, Türkiye'nin hava doktrininde giderek daha merkezî bir rol oynamaktadır. Halihazırda sayıları bini aşan ve operasyonel görevlerine devam eden İHA/SİHA sistemlerinin yanı sıra, yerli 5. nesil savaş uçağı KAAN'ın 2029-2030 yıllarında seri üretime geçmesi beklenmektedir. KAAN ve SİHA'ların TCG Anadolu ile inşası planlanan MUGEM (Milli Uçak Gemisi) gibi deniz platformlarına entegre edilecek olması, Türkiye'nin savunma ve taarruz kapasitesini deniz aşırı seviyelere taşıyacaktır. Türkiye'nin yürüttüğü bu çok katmanlı hava savunma atılımları, bölgesel güvenlik dinamikleri ve tehdit algılarıyla doğrudan ilişkilidir. Ukrayna-Rusya savaşı ve İsrail-İran gerilimi gibi sıcak çatışmaların yanı sıra; Yunanistan'ın Eurofighter ve F-35 siparişleriyle hava gücünü artırması ile Lozan Antlaşması'nı ihlal ederek Ege Adaları'nı silahlandırması, Ankara'nın hava üstünlüğünü koruma ihtiyacını

ODAP
Dünyayı Okumak İçin...

acil kılmaktadır. Bu kapsamda, insanlı ve insansız hava araçlarına ek olarak, uzun ve kısa menzilli füzelerden oluşan Çelik Kubbe sisteminin 2028'de tam kapasiteye ulaşmasıyla Türkiye'nin entegre hava güvenliği mimarisinin tamamlanması hedeflenmektedir.

Türkiye-Lübnan Enerji Temasları: Ankara'nın Doğu Akdeniz'deki Diplomatik Açılımı

Türkiye ile Lübnan arasında enerji alanında yürütülen temaslar, Ankara'nın Doğu Akdeniz'deki diplomatik ilişkilerini çeşitlendirme arayışının yeni bir örneğini oluşturuyor. BM Genel Kurulu kapsamında gerçekleşen Bayraktar-Saddi görüşmesi, ikili iş birliğinin yanı sıra Türkiye'nin bölgesel enerji bağlantıları üzerinden yeni ortaklıklar geliştirme potansiyelini de gündeme taşıyor. Ancak bu temasların kalıcı bir iş birliği ağına dönüşmesi, diplomatik iradenin somut projelerle desteklenmesine bağlı. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Alparslan Bayraktar ile Lübnan Enerji ve Su Bakanı Joe Saddi, 24 Eylül'de Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu kapsamında bir araya gelerek iki ülke arasında enerji alanında geliştirilebilecek ortak çalışma imkânlarını ele aldı. Bayraktar'ın açıklamasına

göre görüşmede elektrik bağlantıları, boru hatları ve hidrokarbon alanındaki iş birliği seçenekleri ile bölgesel enerji arz güvenliğine katkı sağlayabilecek projeler gündeme geldi. Görüşmenin dikkat çeken yönü, bunun iki bakan arasındaki ilk temas olmaması. Saddi ve beraberindeki heyet, 2 Eylül'de Ankara'yı ziyaret etmiş; elektrik, doğal gaz, petrol ve enerji yatırımları alanındaki iş birliği seçenekleri değerlendirilmişti. Lübnan Enerji ve Su Bakanlığının açıklamasına göre, bu görüşmede çeşitli başlıkları takip etmek üzere iki taraf arasında bir çalışma mekanizması da oluşturuldu. Bu iki temas birlikte değerlendirildiğinde, enerji konusunun Türkiye-Lübnan ilişkilerinde daha düzenli bir diplomatik gündem hâline getirilmeye çalışıldığı görülüyor. Bununla birlikte, görüşmelerde ele alınan seçeneklerle üzerinde anlaşmaya varılmış veya uygulamaya konulmuş projeleri birbirinden ayırmak gerekiyor. Şu aşamada açıklamalar, yeni bir enerji ortaklığının tamamlandığını değil, olası iş birliği alanlarının değerlendirildiğini gösteriyor. Türkiye'nin enerji diplomasisinde yeni bağlantılar arayışı Türkiye'nin Lübnan'la enerji alanındaki temasları, Ankara'nın daha geniş dış politika yaklaşımı içinde anlam kazanıyor. Türkiye, farklı kaynaklardan enerji tedarik etme ve mevcut altyapısını geliştirme hedeflerinin yanında, üretici ülkelerle tüketici pazarları arasındaki bağlantılarda daha etkin bir rol üstlenmeye çalışıyor.

Carnegie Endowment for International Peace bünyesinde Francesco Siccardi tarafından yayımlanan Understanding the Energy Drivers of Turkey's Foreign Policy başlıklı analiz, Türkiye'nin enerji tercihleri ile dış politika hedefleri arasındaki ilişkiyi inceliyor. Çalışma, enerji güvenliğinin yalnızca ekonomik bir mesele olmadığını; Türkiye'nin bölgesel ilişkileri ve uluslararası hareket alanıyla da bağlantılı olduğunu ortaya koyuyor. Bu açıdan enerji diplomasisini yalnızca petrol, doğal gaz veya elektrik ticaretine indirgememek gerekiyor. Enerji alanında kurulan temaslar, ülkeler arasında teknik ve ekonomik iş birliğinin yanı sıra düzenli diplomatik iletişim, ortak çıkarların geliştirilmesi ve uzun vadeli ilişkilerin güçlendirilmesi için de bir zemin oluşturabilir. Lübnan'la yürütülen görüşmelerin önemi de burada ortaya çıkıyor. Ankara açısından mesele, yalnızca Lübnan'ın enerji ihtiyaçlarına karşılık verebilecek seçenekleri değerlendirmek değil; Doğu Akdeniz'deki ülkelerle farklı alanlarda iş birliği kurabilmek. Bunun Türkiye'nin bölgesel diplomatik ağlarını ne ölçüde genişleteceği ise temasların hangi somut sonuçları doğuracağına bağlı. Türkiye'nin enerji diplomasisi açısından temel meselelerden biri, mevcut enerji güzergâhlarının ötesinde farklı ülkelerle sürdürülebilir bağlantılar geliştirebilmek. Bu bağlantılar yalnızca boru hatları ve elektrik iletim sistemlerinden

hatları ve elektrik iletim sistemlerinden oluşmuyor; diplomatik ilişkileri, ticari ortaklıkları ve ülkeler arasındaki uzun vadeli iş birliği mekanizmalarını da kapsıyor. Chatham House'un Türkiye'nin enerji merkezi hedeflerine ilişkin analizi, Türkiye'nin bölgesel enerji bağlantılarını Suriye ve daha geniş Orta Doğu coğrafyasıyla birlikte ele alıyor. Bu yaklaşım, enerji güzergâhlarının siyasi gelişmelerden bağımsız değerlendirilemeyeceğini gösteriyor. Lübnan bu çerçevede Türkiye'nin bölgesel ilişkilerini çeşitlendirebileceği ülkelerden biri olarak ele alınabilir. Ancak iki ülke arasında enerji alanında yeni bir diplomatik gündemin oluşması, tek başına bölgesel enerji ağının kurulduğu anlamına gelmiyor. Böyle bir ağın oluşabilmesi için ülkeler arasında karşılıklı çıkarların belirlenmesi, teknik ve ticari düzenlemelerin yapılması ve gerekli siyasi koşulların sağlanması gerekiyor. Ayrıca Türkiye'nin Lübnan'la geliştireceği ilişkileri yalnızca ikili düzeyde değerlendirmek de yeterli olmayacaktır. Suriye üzerinden kurulabilecek bağlantılar, bölgedeki diğer enerji ortaklıkları ve mevcut altyapının durumu, olası projelerin uygulanabilirliğini etkileyecek unsurlar arasında yer alıyor. Dolayısıyla diplomatik temasların bölgesel sonuçları, ancak daha geniş siyasi ve ekonomik bağlamla birlikte değerlendirilebilir. Bayraktar-Saddi görüşmesi, Türkiye ile Lübnan arasında enerji alanında yeni iş birliği

ODAP
Dünyayı Okumak İçin...

seçeneklerinin değerlendirildiğini gösteriyor. Ankara'da başlayan temaların BM Genel Kurulu marjında devam etmesi, konunun iki ülkenin diplomatik gündeminde yer bulduğuna işaret ediyor. Bununla birlikte, görüşmelerin sonuçlarını değerlendirirken açıklanan hedeflerle hayata geçirilen projeler arasındaki ayrımı korumak gerekiyor. Türkiye açısından bu temalar, enerji diplomasisinin ikili ilişkileri geliştirmek ve bölgesel bağlantıları çeşitlendirmek için nasıl kullanılabileceğine dair bir örnek sunuyor. Lübnan açısından ise Türkiye ile geliştirilecek ilişkiler, enerji alanındaki ihtiyaçlar doğrultusunda değerlendirilebilecek iş birliği seçeneklerinden biri. Önümüzdeki dönemde belirleyici olacak unsur, diplomatik temaların hangi somut anlaşmalara dönüşeceği ve bu anlaşmaların bölgesel ölçekte ne tür bağlantılar oluşturacağı. Bu nedenle Bayraktar-Saddi görüşmesinin asıl önemi, tek başına yeni bir enerji ağının kurulduğunu göstermesinde değil, böyle bir iş birliğinin geliştirilmesine yönelik diplomatik zeminin sürdürülmesinde aranmalı.

İsrail'in Ebu Zuhur Hava Üssü Saldırısı ve Türkiye-Suriye Sahasında Değişen Güvenlik Dengeleri

İsrail Hava Kuvvetleri, 18 Ağustos 2026 tarihinde Suriye'nin İdlib şehri kırsalında bulunan stratejik Ebu Zuhur Askeri Hava Üssü'ne yönelik geniş çaplı bir hava operasyonu düzenlemiştir. Saldırıda üssün pistleri, hangarları ve askeri altyapı hedef alınmıştır. Saldırının ardından yapılan resmî açıklamalar, operasyonun yalnızca askeri bir yapıyı hedef almanın ötesinde, sahadaki stratejik dengelere müdahale niteliği taşıdığını göstermektedir. İsrail Başbakanlık Ofisi tarafından yapılan açıklamada, İsrail ve Suriye'nin güvenlik konularında bir statüko üzerinde anlaştığını ancak, Suriye'nin, Türk birliklerinin Halep yakınlarındaki bir hava üssüne konuşlanmasına izin vererek bu statükoyu ihlal etme eşiğine getirdiği ifade edilmiştir. Açıklamada, böyle bir konuşlanmanın İsrail'in kendi güvenliği açısından doğrudan tehdit olarak görüldüğü ve bu durumun önlenmesi noktasında gerekli uyarıların yapıldığını belirtmiştir. Buna karşılık Suriye Dışişleri ve Gurbetçiler Bakanlığı, İsrail'in gerçekleştirdiği hava saldırılarını en sert ifadelerle kınamış; bu saldırıların ülkenin egemenliği ile toprak bütünlüğünün açık bir ihlali olduğunu, bu hamlenin bölgesel gerilimi artırmayı ve istikrarı baltalamayı hedeflediğini savunmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı ise yayımladığı resmi bildiriyle operasyonu sert bir dille kınayarak, İsrail'in pervasızca sürdürdüğü saldırılara ve uluslararası hukuku hiçe sayan eylemlere bir son vermesi

gerektiğini vurgulamıştır. Ebu Zuhur Hava Üssü'ne düzenlenen bu operasyon, yalnızca anlık bir askeri hamle değil; Suriye sahasında uzun süredir biriken jeopolitik gerilimlerin ve çıkar çatışmalarının kaçınılmaz bir sonucudur. Suriye'nin geleceği ve sahanın yeniden inşası konusunda bölgedeki aktörlerin farklı önceliklerinin aynı coğrafyada kesişmesi, bu tür krizlere zemin hazırlamaktadır. Türkiye açısından temel mesele; sınır hattında terörden arındırılmış bir güvenlik kuşağı oluşturmak, PKK/YPG ve DEAŞ gibi terör örgütleriyle mücadele ederek olası güç boşluklarının önüne geçmektir. Şam yönetiminin öncelikli amacı ise ülkenin egemenlik hakları ile toprak bütünlüğünü yeniden tesis etmek ve İsrail'in tek taraflı hava üstünlüğüne karşı bölgesel bir denge arayışı içine girmektir. Bu noktada, her iki ülkenin sahadaki istikrarı sağlama ve İsrail'in hava sahasındaki hakimiyetini sınırlama hedeflerinin ortak bir paydada kesiştiği söylenebilir. Ancak sahadaki bu potansiyel yaklaşma, İsrail cephesinde tam tersi bir güvenlik kaygısı yaratmaktadır. İsrail'in güvenlik politikalarında sıkça başvurulan MABAM (Savaşlar Arası Kampanya) doktrini; büyük bir savaşa girmeden rakiplerin askerî kapasitesini sürekli zayıflatmayı ve tehditleri henüz büyümeden kaynağında engellemeyi öngörmektedir. Tel Aviv yönetimi, Suriye üzerindeki mutlak hava üstünlüğünü korumayı hayati görmektedir. Bölgedeki askeri kapasitenin artması

durumunda kendini doğrudan tehdit altında hissedecek olan İsrail, sadece Suriye ordusunu değil, tehdit olarak algıladığı tüm vekil güçleri ve askerî altyapıları hedef almaktadır. Bu doğrultuda gerçekleşen Ebu Zuhur saldırısı, İsrail'in Türkiye ile Suriye arasında filizlenen olası bir güvenlik entegrasyonunu ve sahadaki yeni güç dengesini önleme çabasının somut bir göstergesidir. Sonuç olarak bütün bunlar birlikte düşünüldüğünde, İsrail ve Türkiye'nin temel tutumlarında yakın vadede köklü bir değişim yaşanma ihtimali oldukça düşüktür. İki gücün Suriye sahasındaki hedeflerinin ortak bir paydada buluşması mevcut şartlarda zor görünmektedir. Bu bağlamda, söz konusu gerilim hattının sabit bir temelde devam edeceği; olası bir tansiyon yükselmesi durumunda ise ABD gibi dengeleyici aktörlerin duruma müdahil olma ihtimalinin yüksek olduğu değerlendirilebilir. Aktörler birbirlerinin sahadaki hareket alanını bilinçli olarak sınırlar ve daraltırken, doğrudan bir askerî çatışmadan kaçınma eğilimini koruyacaktır.

İsrail’de Seçim Süreci ve Arap Siyasi Temsili: Sami Ebu Şehade Örneği

İsrail’de 27 Ekim 2026’da yapılacak parlamento seçimleri öncesinde Arap siyasi temsilinin durumu yeniden gündeme gelmiştir. Balad Partisi lideri Sami Ebu Şehade, İsrail Yüksek Mahkemesi’nin adaylığının geçersiz sayılabileceğine ilişkin yaklaşımının ardından seçim yarışından çekilmiştir. Bu gelişme, İsrail’de seçimlere katılım, siyasi temsil ve güvenlik gerekçeleri arasındaki ilişkinin tartışılmasına neden olmuştur. Süreç, İsrail Merkez Seçim Komitesi’nin 23 Eylül’de Ebu Şehade’nin adaylığını geçersiz saymasıyla başlamıştır. Knesset Temel Yasası’nın 7A maddesi, Merkez Seçim Komitesi’ne silahlı mücadeleyi desteklemek gibi gerekçelerle aday ve listeleri seçimlerden men etme yetkisi vermektedir. Kararın arka planında Ebu Şehade’nin 8 Ekim 2023’te yayımladığı bir yazı bulunmaktadır. Aralarında Ulusal Güvenlik Bakanı Itamar Ben- Gvir’in de bulunduğu sağcı siyasetçiler, yazıda 7 Ekim saldırısına yönelik ifadelerin saldırıyı desteklediğini savunmuştur. Ebu Şehade ise bu yorumu reddederek silahlı mücadeleyi desteklemediğini ve amacının çatışmanın siyasi bir sürece yönelmesini savunmak olduğunu belirtmiştir. 1 Ekim’de görülen Yüksek Mahkeme duruşmasında Mahkeme Başkanı Yitzhak Amit, dokuz yargıçtan oluşan heyetin çoğunluğunun Ebu Şehade’nin adaylığının engellenmesini desteklediğini açıklamıştır.

Mahkeme, kendisine adaylıktan gönüllü olarak çekilmesi için süre tanımış ve aksi halde adaylığının iptal edileceğini bildirmiştir. Bunun üzerine Balad Partisi, Ebu Şehade’nin adaylıktan çekilmesini kabul etmiştir. Ancak Ebu Şehade’nin parti liderliği devam etmektedir. Mahkemenin bu tutumu dikkat çekicidir; zira Yüksek Mahkeme 2003’ten bu yana Merkez Seçim Komitesi’nin diskalifiye kararlarını genellikle bozmuştur. Ebu Şehade örneğinde ise mahkeme bu yerleşik eğilimden ayrılmıştır. Olay yalnızca bir adayın seçim yarışından çekilmesiyle sınırlı değildir. Merkez Seçim Komitesi aynı dönemde Ra’am ve Ortak Liste’nin seçimlere katılımını da engelleme kararı almıştı. Ancak 2 Ekim’de Yüksek Mahkeme bu kararları kaldırarak söz konusu Arap listelerinin seçimlere katılmasına izin vermiştir. Bu nedenle Ebu Şehade’nin durumu ile Arap partilerinin tamamının seçimlerden dışlanması arasında doğrudan bir eşitlik kurmak doğru değildir. Ebu Şehade’nin adaylıktan çekilmesi, İsrail seçim sisteminde siyasi temsil ile adayların seçimlere katılma şartları arasındaki tartışmayı öne çıkarmıştır. Özellikle 7 Ekim 2023 sonrası dönemde güvenlik ve siyasi ifade konularının seçim süreçleriyle daha yakından bağlantılı hale geldiği görülmektedir. Önümüzdeki süreçte Balad’ın Ebu Şehade olmadan seçimlerde nasıl temsil edileceği ve bu gelişmenin Arap seçmenlerin sandığa gitme eğilimini nasıl etkileyeceği, 27 Ekim seçimlerinde Arap

partilerinin Knesset'teki konumunu belirleyecek önemli etkenler arasında yer alacaktır

Çin ve Japonya BM Şartı'nın "Düşman Devlet Maddeleri" Üzerinde Neden Hala Bu Kadar Odaklanıyor?

Birleşmiş Milletler Şartı'nın 53, 77 ve 107. maddelerinde yer alan ve "Düşman Devlet Maddeleri" (Enemy State Clauses) olarak anılan hükümler, İkinci Dünya Savaşı'nın müttefik galip güçlerine (Çin ve Sovyetler Birliği dahil), BM Güvenlik Konseyi'nin ön onayını almaksızın Mihver Devletleri'nin (Japonya ve Almanya ekseninde) olası revizyonist ve agresif politikalarına müdahale etme imkanı tanıyan tarihsel ve kurumsal güvenlik mekanizmaları olarak tasarlanmıştır. Japonya'nın savaş sonrası dönemde küresel barış mimarisine entegre olan, normatif ve mali açıdan uluslararası sisteme yüksek düzeyde katkı sunan "model bir ulus" statüsü kazanmasına rağmen, söz konusu maddelerin güncel jeopolitik söylemde merkezi bir konsept olarak kalması dikkat çekicidir. Bu durum, Pekin ve Tokyo arasındaki diplomatik krizlerin hukuki bir ihtilaftan ibaret olmadığını; aksine rakip stratejik anlatılara, değişen bölgesel

güvenlik dinamiklerine ve küresel yönetim mimarisinin yeniden yapılandırılmasına yönelik geniş çaplı bir hegemonya mücadelesine dayandığını göstermektedir. Bu analitik çerçevenin kurumsal, jeopolitik ve normatif düzlemleri şu şekilde incelenebilir: Japonya Başbakanı Sanae Takaichi'nin BM Genel Kurulu'ndaki hitabında, ülkesinin son seksen yıllık barışçıl dış politika sicilini gerekçe göstererek 53, 77 ve 107. maddelerin ilgasını talep etmesi, Tokyo'nun stratejik normalleşme arayışının bir belirtisidir. Tokyo yönetimi için bu maddelerin tüzükten ayıklanması, yalnızca demode olmuş bir hukuki beyanın temizlenmesi anlamına gelmemektedir; aynı zamanda ülkenin İkinci Dünya Savaşı'nın mağlup ve kısıtlı aktörü statüsünden tamamen kurtularak uluslararası sistemde tam egemen ve normal bir aktör olarak tescillenmesini simgelemektedir. Bu hamle, Takaichi'nin BM Güvenlik Konseyi (BMGK) reformu ve daimi üyeliğin genişletilmesi yönündeki çağrılarıyla eş zamanlı olarak, Japonya'nın 1945 jeopolitik parametrelerini aşma stratejisinin yapı taşını oluşturmaktadır. Buna karşılık Pekin yönetimi (Dışişleri Bakanlığı ve diplomatik temsilcileri aracılığıyla), Japonya'nın bu kurumsal revizyon girişimine son derece sert bir reaksiyon göstermiştir. Çin dış politikası; Tokyo'nun artan savunma bütçelerini, iddialı askeri yapılanmasını ve İkinci Dünya Savaşı dönemindeki emperyalist ve militarist geçmişiyle yüzleşme konusundaki kurumsal isteksizliğini jeopolitik

bir tehdit olarak kodlamaktadır. Bu bağlamda Çin, söz konusu maddelerin hukuki işlevselliğini yitirmiş olduğu yönündeki argümanları ikinci plana iterek, bu hükümleri faşizmin ve militarizmin yeniden dirilmesine karşı caydırıcı normatif ve kurumsal birer emniyet vanası olarak konumlandırmaktadır. Pekin açısından bu etiketlerin silinmesi, Japonya'nın tarihsel sorumluluklarından arınması ve bölgesel hiyerarşide yeni bir revizyonist denge kurması anlamına gelmektedir. Tartışmanın kurumsal boyutunu derinleştiren en temel dinamik, BM Şartı'nın 108.maddesinde öngörülen katı anayasal değişiklik prosedürüdür. Şart'ın tadil edilmesi, Genel Kurul'un üçte iki çoğunluğunun yanı sıra Çin ve Rusya dahil olmak üzere tüm BMGK daimi üyelerinin ratifikasyonunu zorunlu kılmaktadır. Daimi üyelerin sahip olduğu veto yetkisi, bu tür yapısal değişikliklerin gerçekleştirilmesini pratik olarak imkansız kılmaktadır. Dolayısıyla, bu maddelerin feshedilmesinin hukuki bir mutabakatla çözülemeyecek kadar yapısal bir jeopolitik tıkanıklığa kilitlenmiş olması, sembolik ve söylemsel mücadelenin şiddetini artırmaktadır. Özetle, "düşman devlet maddeleri" etrafında şekillenen Pekin-Tokyo hattındaki bu diplomatik uyuşmazlık, II. Dünya Savaşı sonrası küresel mimarinin normatif ve ontolojik temellerine dair derin bir ayrışmayı gözler önüne sermektedir. Tokyo, uluslararası sistemdeki mevcut rollerini ve

liyakate dayalı ağırlığını referans göstererek 1945'in kazanan-kaybeden denklemini aşan eşitlikçi bir statü talep etmektedir. Buna karşılık Pekin; tarihsel hafızayı, kurumsal sürekliliği ve anayasal veto mekanizmalarını asimetrik bir stratejik kaldıraç olarak işlevselleştirmekte, böylece Asya-Pasifik'teki değişen güç dengelerini ve güvenlik stratejisini kendi jeopolitik çıkarları doğrultusunda şekillendirmeyi amaçlamaktadır.

Katar'ın Arabuluculuk Diplomasisi: Al Thani'nin Netanyahu Açıklamaları ve Doha'nın Bölgesel Rolü

Katar Başbakanı ve Dışişleri Bakanı Muhammed bin Abdurrahman Al Thani' nin 30 Eylül 2026 tarihinde yaptığı açıklamalar, Gazze'deki savaşın Katar İsrail ilişkileri üzerindeki etkisinin yanı sıra Doha'nın bölgesel arabuluculuk politikasını da gündeme taşımaktadır. Al Thani, PiersMorgan'ın programında Gazze'de yaşananları "savaş suçu"olarak nitelendirerek İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu'yusorumlu tuttu ve Netanyahu için "savaş suçlusu" ifadesini

kullandı. Aynı açıklamalarda 7 Ekim saldırılarını da kınayan Al Thani, böylece Katar'ın hem Hamas'ın saldırılarına hem de Gazze'deki İsrail operasyonlarına ilişkin tutumunu ortaya koymuştur. (Ekonomim, 2026) Açıklamaların önemli bir boyutunu ise Katar'ın Gazze'deki arabuluculuk girişimleri oluşturdu. Al Thani, savaşın ilk döneminde Katar'ın İsrail ile temas kurarak tüm sivil rehinelere serbest bırakılmasını ve sivillerin tahliyesine imkan sağlayacak geçici bir ateşkese içeren bir öneri sunduğunu, ancak İsrail tarafının bu öneriyi değerlendirmeyi reddettiğini belirtti. Anadolu Ajansı'nın haberinde de bu açıklama, Katar'ın savaşın ilk günlerinden itibaren Hamas ve İsrail arasında müzakere yürütme çabasının bir parçası olarak aktarılmaktadır. Katar'ın açıklamalarının bir diğer dikkat çekici yönü, arabuluculuk faaliyetlerinin İsrail'e yönelik eleştirilerle birlikte sürdürülmesidir Al Thani, Gazze'de hastane ve okulların hedef alınmasını kınarken, Doha'da yürütülen arabuluculuk görüşmeleri sırasında Katar topraklarına yönelik İsrail saldırısını da kabul edilemez olarak nitelendirdi. Ayrıca Katar'ın arabuluculuk rolünün yalnızca Gazze ile sınırlı olmadığı, ABD İran ilişkilerinde de diplomatik girişimlerin sürdürüldüğü belirtildi. Bu dört haber birlikte değerlendirildiğinde, Al Sani'nin açıklamalarının yalnızca Netanyahu'ya yönelik bir suçlama olmadığı görülmektedir. Açıklamalar, Katar'ın Gazze krizindeki

arabuluculuk rolünü ve Doha'nın bölgesel diplomasi anlayışını aynı çerçevede ortaya koymaktadır. Katar, bir taraftan Gazze'deki gelişmelere ilişkin sert siyasi eleştiriler yöneltirken diğer taraftan taraflar arasında müzakere kanallarının açık tutulmasını savunmaktadır. Bu durum Doha'nın bölgesel rolünün yalnızca siyasi söylem üretmekten değil, farklı aktörler arasında iletişim kurmaya yönelik diplomatik girişimlerden de oluştuğunu göstermektedir. Dolayısıyla Al Thani'nin Netanyahu açıklamaları, Gazze savaşına ilişkin Katar'ın tutumunun yanı sıra Doha'nın arabuluculuk kapasitesini ve bölgesel diplomatik konumunu yeniden görünür kılan bir gelişme olarak öne çıkmaktadır.

Rusya-Ukrayna Savaşı'nda Cephe Dengesi Değişiyor: Lyman Cephesinde Rus Geri Çekilişi ve Ukrayna'nın Karşı Taarruzu

Rusya-Ukrayna Savaşı devam ederken Eylül sonu ve Ekim başında Donetsk bölgesindeki Lyman hattında yaşanan gelişmeler, savaşın cephe dengesinde önemli değişiklikler yaşandığını göstermektedir.

Ukrayna ordusunun Lyman çevresinde gerçekleştirdiği karşı taarruzlar sonucunda Rusya'nın bazı bölgelerde geri çekilmek zorunda kalması, savaşın mevcut seyrine ilişkin tartışmaları yeniden gündeme getirmiştir. Ukrayna'nın "Operation Vivaldi" olarak adlandırdığı operasyon kapsamında Lyman yönünde ilerleme sağlaması, Rusya'nın Donetsk bölgesindeki askeri planları açısından da önem taşımaktadır. ABD merkezli Institute for the Study of War'ın değerlendirmelerine göre Rus kuvvetleri Lyman çevresinde Ukrayna'nın karşı saldırıları karşısında bazı mevzilerden geri çekilmekte ve Zherebets Nehri'nin batı yakasındaki pozisyonlarını korumaya çalışmaktadır. Lyman bölgesindeki gelişmelerin önemi, bölgenin yalnızca sınırlı bir cephe hattı olmasıyla açıklanamamaktadır. Lyman, Donetsk bölgesindeki daha geniş Rus askeri hedefleri açısından stratejik bir konuma sahiptir. Rusya'nın Lyman üzerinden ilerleyerek Slovyansk ve Kramatorsk çevresindeki Ukrayna savunma hattına baskı oluşturması hedeflenmektedir. Ancak Ukrayna'nın bölgede gerçekleştirdiği karşı saldırılar, Rusya'nın bu yöndeki ilerleme planlarını zorlaştırmaktadır. ISW'nin 1 Ekim tarihli değerlendirmesinde, Ukrayna'nın Lyman yönündeki operasyonlarının Rusya'nın Slovyansk'a yönelik ilerleme planlarını olumsuz etkileyebileceği ve Rus kuvvetlerinin bölgede lojistik ve saldırı temposu

açısından yeni sorunlarla karşılaşabileceği belirtilmektedir. Ukrayna açısından bakıldığında Lyman çevresindeki karşı taarruz, yalnızca belirli yerleşim alanlarının yeniden kontrol altına alınması anlamına gelmemektedir. Ukrayna'nın amacı, Rusya'nın cephede oluşturduğu baskıyı azaltmak ve Rus kuvvetlerinin daha fazla ilerlemesini engellemektir. Ukrayna 3. Kolordusu, Lyman yönündeki operasyon kapsamında Eylül ayında toplam 176 kilometrekarelik alanın geri alındığını açıklamıştır. Ancak savaş alanındaki ilerlemelere ilişkin tarafların açıklamaları arasında farklılıklar bulunduğu için bu rakamların bağımsız kaynaklar tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. AP de Ukrayna'nın son dönemde doğu cephesinde ilerleme sağladığını ve Operation Vivaldi kapsamında 176 kilometrekarelik alanın geri alındığının Ukrayna ordusu tarafından açıklandığını bildirmiştir. Rusya açısından ise Lyman'daki gelişmeler, 2026 yılı boyunca cephede yaşanan sorunların bir parçası olarak değerlendirilmektedir. ISW'nin 1 Ekim tarihli değerlendirmesine göre Rus kuvvetleri Eylül ayında Ukrayna'da yaklaşık 256 kilometrekarelik alanı kaybederken yaklaşık 176 kilometrekarelik alan ele geçirmiş ve böylece net olarak toprak kaybı yaşamıştır. Aynı değerlendirmede Rusya'nın Eylül ayında 46 binden fazla personel kaybı yaşadığı ve bunun 2026 yılı içerisindeki en yüksek aylık kayıp oranı olduğu belirtilmektedir. Bu veriler,

Rusya'nın bazı bölgelerde askeri faaliyetlerini sürdürmesine rağmen elde ettiği toprak kazanımlarının maliyetinin yükseldiğine işaret etmektedir. Bununla birlikte söz konusu kayıp rakamlarının önemli bölümünün Ukrayna makamlarının açıklamalarına dayandığı ve savaş koşullarında kesin olarak doğrulanmasının güç olduğu dikkate alınmalıdır. Cephedeki gelişmeler Rusya'nın askeri faaliyetlerinin tamamen sona erdiği anlamına gelmemektedir. Aksine Rusya, Ukrayna'nın karşı taarruzlarına rağmen hava saldırılarını yoğunlaştırmaktadır. Ekim ayının başında Rusya'nın Kiev'deki önemli altyapılara yönelik saldırıları gerçekleştirmesi, savaşın yalnızca kara cephesinde devam etmediğini göstermektedir. 1 Ekim'de Kiev'deki bir okul ve Dinyeper Nehri üzerindeki Güney Köprüsü Rus drone saldırılarından zarar görürken, 2 Ekim'de köprülerin bir bölümünde ulaşım geçici olarak durdurulmuştur. Reuters, Rusya'nın kış öncesinde Ukrayna'nın enerji ve ulaşım altyapısına yönelik saldırılarını artırdığını bildirmiştir. Bu durum savaşın askeri boyutunun yanında diplomatik boyutunun da önemini koruduğunu göstermektedir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun gerçekleştirildiği Eylül ayında Rusya ve Ukrayna arasında savaşın sona erdirilmesine yönelik diplomatik çabalar devam ederken, tarafların ateşkes konusunda ortak bir noktaya ulaşamadığı görülmektedir. Ukrayna, enerji altyapısına ve Karadeniz'deki

ticari taşımacılığa yönelik saldırıların durdurulmasını içeren sınırlı ateşkes önerilerine açık olduğunu belirtirken, Rusya daha kapsamlı bir barış anlaşmasını öne çıkarmaktadır. Ekim ayının başında Türkiye ve Birleşmiş Milletler'in Karadeniz'de ateşkes konusunda yeni görüşmeler yapılmasına yönelik girişimlerde bulunduğu da bildirilmiştir. Türkiye açısından değerlendirildiğinde ise Lyman cephesindeki gelişmeler ve Karadeniz'deki diplomatik girişimler ayrı bir önem taşımaktadır. Türkiye, Rusya ve Ukrayna ile ilişkilerini sürdüren ve Karadeniz'in güvenliği açısından doğrudan etkilenen bir ülke konumundadır. Savaşın Karadeniz'deki ticari taşımacılığa, enerji güvenliğine ve bölgesel güvenliğe etkileri Türkiye'nin çıkarlarını doğrudan ilgilendirmektedir. Türkiye ve Birleşmiş Milletler'in Karadeniz'de yeni bir ateşkes girişimine katkı sağlamaya çalışması, Ankara'nın çatışmanın tamamen dışında kalmadan diplomatik temasların sürdürülmesinde rol oynadığını göstermektedir. Sonuç olarak, Lyman çevresinde yaşanan Rus geri çekilişi ve Ukrayna'nın karşı taarruzu, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın cephe dengesinde değişiklikler yaşandığını göstermektedir. Ancak bu gelişmelerin Rusya'nın savaş kapasitesinin tamamen sona erdiği veya savaşın kısa sürede biteceği şeklinde

yorumlanması doğru olmayacaktır. Rusya bir taraftan bazı cephelerde geri çekilirken diğer taraftan uzun menzilli drone saldırılarını ve Ukrayna'nın altyapısına yönelik operasyonlarını sürdürmektedir. Ukrayna'nın Lyman yönündeki ilerlemesi ise Rusya'nın Slovyansk ve Donetsk bölgesindeki askeri hedefleri üzerinde baskı oluşturmaktadır. Önümüzdeki dönemde cephedeki gelişmelerin yanı sıra Karadeniz'deki ateşkes girişimleri ve tarafların diplomatik pozisyonları, savaşın geleceği açısından belirleyici unsurlar arasında yer alacaktır.

ABD'nin Ortadoğu'daki Askeri Yeniden Konumlanması: Irak'tan Çekilme ve İran Gerilimi

ABD 20 yıla aşkın süredir Irak'ta var olmaya devam eden askeri güçlerini 30 Eylül itibariyle tamamen geri çekme kararı aldı. ABD Savunma Bakanlığı (Pentagon) sözcüsü Parnell tarafından yapılan yazılı açıklamada "ABD'nin ulusal çıkarları" kapsamında ABD ve koalisyon güçlerinin Irak'tan çekilme sürecini tamamladıklarını belirtildi. ABD ordusu 2003 yılının mart ayında ülkeyi işgal etmiş ve

Saddam Hüseyin rejimini devirmişti. O zamandan bu yana da ABD'nin bölgedeki askeri varlığının ülke siyasetini ve Ortadoğu'daki birçok siyasi olayı şekillendirdiğini söylemek mümkün. Saddam Hüseyin rejiminin devrilmesinden bu yana Irak, İran ile ABD arasında bölgesel nüfuz rekabetinin önemli alanlarından biridir. İki ülke arasında şimdilerde devam etmekte olan gerilim sırasında Irak'taki bu geri çekilmenin ki ülke için de önem arz ettiğini söyleyebiliriz. Dolayısıyla da ABD'nin Iraktan tamamen çekilmesiyle birlikte bölgenin güvenlik dengelerinde ve güç ilişkilerinde yeni bir dönem başlıyor. Irak'ın perspektifinden bakıldığında ABD'nin geri çekilmesi egemenliklerini kazandıkları bir başarı olarak değerlendirilmekte. Irak başbakanı Ali Zeydi "1 Ekim Irak devleti açısından yeni bir dönemin başlangıcı olacak; ülke her türlü yabancı askerî varlıktan arınacak ve toprakları üzerindeki ulusal egemenliğini tam anlamıyla tesis edecek" açıklamasını yaptı ve ülke genelinde dört günlük resmi tatil ilan edildi. Bundan sonra 1 Ekim Irak'ta "Egemenlik Günü" olarak kutlanacak. Ancak bazı endişelerin de gün yüzüne çıktığını söylemek mümkün. İran geriliminin devam ettiği bir dönemde ABD güçlerinin Irak'tan çekilmesi, Washington'un Ortadoğu'daki askerî varlığını azaltma stratejisinin bir parçası olarak değerlendiriliyor ancak ABD'nin askerlerin çekmesi ile bölgede İran destekli Şii milisler ile IŞİD'in güç kazanabileceğinden

endişe ediliyor. Iraklı güvenlik uzmanları, 2024'te Başkan Joe Biden döneminde onaylanan ve Donald Trump yönetimi tarafından İran'a karşı savaş sürerken gerçekleştirilen çekilmenin Tahran ve güçlü müttefiklerine serbest hareket tanıyabileceğini, aynı zamanda diğer ABD düşmanlarının, özellikle IŞİD'in de geri dönmesine sebep olabileceğini söylüyor. Türkiye'nin de asker azaltmaya başladığı Irak'ta gözler şimdi milis grupların geleceğine ve güvenlik risklerine çevrildiğini söyleyebiliriz. Öte yandan İran destekli silahlı grupların bir şemsiye grubu olan Irak'taki İslami Direniş'in komutanı Ebu Müctebe el-Yasiri, ABD'nin çekilmesini "Irak İslami direniş grupları ve onurlu Iraklılar için tarihi bir zafer ve Amerikan projesi için ezici bir yenilgi" olarak nitelendirdi. Washington ise Irak'taki İran destekli milis gruplarını, Tahran yönündeki komşu ülkelere saldırılar düzenleyerek daha geniş Orta Doğu çatışmasında rol oynamakla suçladı. Washington'un Ortadoğu'daki askeri varlığını azaltma stratejisinin bir parçası olarak değerlendirilen bu geri çekilme eylemi zamanla başka bir boyut daha kazandı. Washington'ın üçüncü uçak gemisi ve yaklaşık 9000-10000 ilave personeli bölgeye göndermeye hazırlanması gündeme geldi. Orta Doğu'ya doğru yola çıkan gemi filosu, 7 binden fazla denizci ve 2 bin deniz piyadesi taşıyor. Orta

Doğu'da zaten bulunan personel göz önüne alındığında, bu hamle ABD deniz kuvvetlerinin varlığını alışılmadık derecede yüksek bir sayıya taşıyacak; 20.000'den fazla denizci ve deniz piyadesi ile yüzlerce uçak. Yetkililer, USS Theodore Roosevelt uçak gemisinin 27 Eylül'de San Diego'daki ana limanından ayrıldığını aktararak, deniz piyadelerini taşıyan üç amfibi gemiden oluşan USS Makin Island Amfibi Hazırlık Grubu'nun da 28 Eylül'de yola çıktığını ve kasım sonunda Ortadoğu'ya ulaşacağını ifade etti. ABD'nin Irak'taki askeri misyonunu sonlandırmasıyla İran çevresindeki askeri yığınağı birlikte değerlendirildiğinde "Washington Ortadoğu'daki güvenlik stratejisini değiştiriyor mu?" sorusu gündeme geliyor. Ayrıca ABD'nin Irak'taki bu geri çekilmesini de Washington Ortadoğu'daki askeri angajmanının sona erdiğinin değil bölgedeki stratejik önceliklerinin ve askeri kaynaklarının yeniden düzenlendiğini ifade ediyor olabileceğini söylemek mümkün. İran çevresindeki bu güç yığınağı ise İran'a yönelik baskının önemli bir unsuru olarak değerlendirilebilir ve caydırıcılık müzakere baskısı ve olası askeri operasyon hazırlığı gibi birden fazla işleve sahip olabilir. Önümüzdeki dönemde İran'ın vereceği karşılık ve diplomatik kanalın devam edip etmeyeceği, gerilimin yönünü belirleyecek temel unsurlar olacaktır.

ODAP
Dünyayı Okumak İçin...

2026

“Almanya’nın Mamdani’si”: Berlin Sandığında Gençler, Temsil ve Yeni Dönem

20 Eylül’de yapılan Berlin Temsilciler Meclisi seçimlerinde Sol Parti (Die Linke), %25,7 oy oranıyla birinci parti olarak 2023 seçimlerindeki oy oranını iki katından fazla artırmış oldu. Seçim sonuçlarından sonra “Biz tarih yazdık arkadaşlar!” diyerek açıklama yapan partinin Türkiye kökenli adayı Elif Eralp, büyük ihtimalle Berlin eyaletinde başbakanlık ve kentin belediye başkanlığı görevlerini birlikte yürütecek. Bu durum, hem Sol Parti’nin Berlin’de ilk kez birinci olması hem Eralp’in eyalette ilk göçmen kökenli başbakan olacak olmasından dolayı oldukça büyük bir yankı uyandırdı. Eralp’in, geçtiğimiz sene Kasım’da seçilen ve bu yılın başında göreve başlayan New York’un demokrat sosyalist belediye başkanı Zohran Mamdani’yle benzerlikleri de kamuoyunda sıklıkla tartışılıyor. Göçmen kökenli olmaları ve Filistin destekçisi açıklamalarının yanında, iki siyasi figürün de ajandalarını konut sorununa yoğunlaştırması ve neoliberal politikaların şehir ve halk üzerinde yarattığı

problemlere karşı çözüm odaklı olması siyasi paralellikleri de gösteriyor. Ayrıca bu durum, halk tarafından yapılan bir benzetmenin ötesinde aslında Eralp’in partisinin kampanyasını oluşturan fikir ve söylemlerin temelini oluşturan bir öykünme projesi gibi gözüküyor. Zira, Die Linke üyelerinin Mamdani’nin danışmalarıyla görüştüğü ve Eralp’in New York Belediye başkanı hakkında “dünyadaki tüm sol partilerin rol modeli” diye yaptığı yorum da bu durumu kanıtlar nitelikte. Seçimin sonuçlarıyla alakalı tartışılan bir diğer durum ise gençlerin bu sonuçtaki katkısının ne oranda olduğu. 2023 sonunda getirilen Anayasa değişikliği ile yerel seçimlerde seçim yaşı 18’den 16’ya düşürülmüştü. Ancak asıl katkının bir üst jenerasyon olan 24-35 yaş arasından geldiği bir gerçek. 16-24 yaş arası seçmen %43 oranında Sol Parti’yi desteklerken bu oran 25-34 yaş arasında neredeyse %50’ye ulaştı. Bu durumun sebebinin Die Linke’nin politikalarının doğrudan gençleri ilgilendiren somut konulara odaklanması olduğu düşünülüyor. Artan kiralar ve ev bulma sorununa getirilecek çözümler, büyük emlak şirketlerinin evlerinin kamulaştırılması; bunların yanında göçmen seçmenlerle kapı kapı gezilerek yüz yüze gerçekleştirilen temaslar kampanyanın başarısında önemli yer tutmuş gibi gözüküyor. Bu süreçte merkeze oturan bir diğer tartışma ise eşit temsil hakkı ve kamusal alana katılım. Eralp’in seçim

öncesinde de kamusal alanda başörtü yasağına karşı olduğu ve kadınların sosyal ve kamusal hayattaki görünürlüğüne savunucusu olduğu biliniyordu. Bundan sonraki günlerde, seçimde mutlak çoğunluğu sağlayamayan Die Linke'nin iktidara ulaşmak için koalisyon hükümeti kurması bekleniyor. Ufukta görünen iki ortak var: Sosyal Demokrat Parti (SPD) ve Yeşiller. Bu noktada hükümeti kurabilmek için Eralp ve partisinin ideolojik söylemlerini ve politika fikirlerini müzakere aşamasında ne denli koruyabilecekleri merak konusu. Üç parti arasındaki sondaj görüşmelerinin ne zaman başlayacağı hala belli değilken ele alınacak ana konunun antisemitizmle mücadele olduğu ve bu konudaki konsensüsün belirleyici olacağı tartışılıyor. Eğer bu başarının devamında, Die Linke - SPD - Yeşiller koalisyonu Eralp'in vaatlerinden fazla taviz vermeden kurulabilirse Almanya'da da göçmen kökenli, sol partili bir kadın başbakan ve eyalet başkanı göreve gelecek. Bu durumda son yıllarda sağ-popülizme ve otoriter demokrasiye eğilim gösteren Avrupa'nın durumu kadersel bir okuma olmaktan çıkabilir. New York'ta Mamdani'nin açtığı bu yol, önümüzdeki süreçte Z kuşağının katılımı ve iyi yönetilmiş kampanya ile Avrupa'da daha fazla emsal bulabilir.